

Includ-EU

Regionalno in lokalno strokovno znanje, izmenjave in sodelovanje za večjo socialno kohezijo v Evropi

Izobraževanje

The project is funded by the Asylum, Migration and Integration Fund of the European Union

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat
i Feminismes

GEMEENTE TILBURG

REGION OF CRETE
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

anci
toscana

www.includeu.eu

Αυτό το έργο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Mnenja, izražena v tej publikaciji, so mnenja avtorjev in ne odražajo nujno stališč Mednarodne organizacije za migracije (International Organization for Migration – IOM). Uporabljeni poimenovanja in predstavitve gradiva v celotni publikaciji ne pomenijo izražanja kakršnega koli mnenja IOM glede pravnega statusa katere koli države, ozemlja, mesta ali območja ali njihovih mejnih območij ali meja.

IOM je zavezana načelu, da humane in urejene migracije koristijo migrantom in družbi. IOM kot medvladna organizacija s svojimi partnerji v mednarodni skupnosti pomaga pri spopadanju z operativnimi izzivi migracij, izboljšuje razumevanje migracijskih vprašanj, z migracijami spodbuja socialni in gospodarski razvoj ter ohranja človeško dostojanstvo in dobro počutje migrantov.

To poročilo je financiral Sklad EU za azil, migracije in vključevanje.

Vsebina tega poročila predstavlja samo stališča avtorja_ice in je njegova/njena izključna odgovornost. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za morebitno uporabo informacij v poročilu.

Izdajatelj: Mednarodna organizacija za migracije (IOM)
Koordinacijski urad IOM za Sredozemlje
Casale Strozzi Superiore
Via L.G. Faravelli snc 00195, Rim
Telefon: +39 06 44 23 14 28
E-pošta: iomrome@iom.int
Spletno mesto: www.italy.iom.int

Ta publikacija je bila izdana brez uradnega urejanja IOM.
Ta publikacija je bila izdana brez odobritve Enote za publikacije IOM (PUB).
Ta publikacija je bila izdana brez uradnega prevoda enote TRS.

Naslovna fotografija: www.pexels.com/Lum3n.com

© IOM 2023

Nekatere pravice pridržane. To delo je na voljo na podlagi licence [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 IGO](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode) (CC BY-NC-ND 3.0 IGO).*

Za dodatne specifikacije glejte [avtorske pravice in pogoje uporabe](#).

Te publikacije se ne sme uporabljati, objavljati ali razširjati za namene, ki so primarno namenjeni ali usmerjeni h komercialni koristi ali denarnemu nadomestilu z izjemo izobraževalnih namenov, npr. uporabe v učbenikih.

* <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode>

KAZALO

Uvod.....	5
Projekt Includ-EU.....	5
Namen poročila.....	6
Dostop do izobraževanja v Akcijskem načrtu za integracijo in vključevanje.....	6

Izobraževanje: pravica, ki opolnomoči...	7
---	----------

Dostop in sodelovanje državljanov tretjih držav v izobraževanju v EU.....	8
--	----------

Vpliv pandemije COVID-19 na dostop državljanov tretjih držav do izobraževanja.....	9
Ukrepi za ublažitev.....	10
Odziv na izobraževalno krizo po prihodu ljudi, ki bežijo iz Ukrajine.....	11

Dostop do izobraževanja v državah Includ-EU.....	12
---	-----------

Grčija.....	13
Italija.....	14
Nizozemska.....	16
Romunija.....	17
Slovenija.....	18
Španija.....	19

KAZALO

Spodbujanje bolj vključujočih izobraževalnih politik in praks za državljane tretjih držav v Evropi.....	20
Krepitev medkulturnih kompetenc in usposabljanje učiteljev.....	20
Jezik.....	23
Vzpostavitev medsebojnega zaupanja.....	25
Razvoj medkulturnih veščin.....	28
Specifične potrebe.....	30

Prispevek Includ-EU k vključujočemu izobraževanju.....	33
---	-----------

Sklepi.....	34
--------------------	-----------

Viri in literatura.....	35
--------------------------------	-----------

Uvod

Projekt Includ-EU

Cilj projekta Includ-EU je prispevati k izgradnji bolj vključujočih in povezanih evropskih družb s krepitvijo nadnacionalne izmenjave znanja, sodelovanja ter partnerstev med lokalnimi in regionalnimi oblastmi v Grčiji, Italiji, na Nizozemskem, v Romuniji, Sloveniji in Španiji.

Includ-EU nadgrajuje raznolikost strokovnega znanja in pristopov na lokalni ravni ter obstoječe politike in prakse na področju integracije. Projekt, ki ga financira Sklad Evropske unije (EU) za azil, migracije in vključevanje, se osredotoča na:

- a) izboljšanje znanja in zmogljivosti za krepitev integracije državljanov tretjih držav;
- b) izvajanje in evalvacijo pilotnih projektov, ki spodbujajo integracijo državljanov tretjih držav na regionalni in lokalni ravni;
- c) vzpostavitev neformalne mreže regij in lokalnih oblasti z različnimi stopnjami strokovnega znanja.

Namen poročila

Eden od ciljev projekta Includ-EU je krepitev znanja in zmogljivosti lokalnih ter regionalnih deležnikov za izvajanje inovativnih integracijskih ukrepov, vključno z analizo obstoječih dobrih praks in oblikovanjem tematskih priporočil za politike.

V skladu s tem je cilj poročila orisati dostop in sodelovanje državljanov tretjih držav v izobraževanju v Grčiji, Italiji, na Nizozemskem, v Romuniji, Sloveniji ter Španiji s poudarkom na vplivih na socialno vključenost. Preučuje tudi obstoječe dobre prakse, ki prispevajo k izboljšanju dostopa državljanov tretjih držav do izobraževanja, in podaja priporočila za vključujoče politike izobraževanja v EU.

Poročilo je rezultat skupnega procesa pregleda uspešnih partnerstev več deležnikov, partnerstev na več ravneh in javno-zasebnih partnerstev na različnih področjih vključevanja državljanov tretjih držav v ciljnih državah projekta Includ-EU v skladu z novim Akcijskim načrtom EU za integracijo in vključevanje 2021–2027.

Dostop do izobraževanja v Akcijskem načrtu za integracijo in vključevanje

Evropska komisija je konec leta 2020 predstavila nov Akcijski načrt EU za integracijo in vključevanje 2021–2027 (v nadaljevanju: Akcijski načrt). Medtem ko so za politike vključevanja odgovorne predvsem države članice, je EU vzpostavila številne ukrepe za spodbujanje in podpiranje nacionalnih, regionalnih in lokalnih oblasti ter civilne družbe pri njihovih prizadevanjih za spodbujanje vključevanja. Trenutni Akcijski načrt določa prednostne naloge politik EU na področju vključevanja, predlaga konkretne ukrepe, ponuja usmeritve in opredeljuje možnosti financiranja prenosa politike v prakso.

Dostop do formalnega izobraževanja in sodelovanje v njem je ključni dejavnik, ki prispeva k vključevanju ter omogoča uspeh vsem ne glede na spol in ozadje. Zato je izobraževanje ena od prednostnih nalog politike, opredeljene v Akcijskem načrtu, skupaj z zaposlovanjem, zdravstvom in nastanitvijo. Natančneje Akcijski načrt poudarja potrebo po zagotavljanju vključujočega izobraževanja in usposabljanja od zgodnjega otroštva do visokošolskega izobraževanja, zlasti s hitrejšim priznavanjem kvalifikacij, učenjem jezikov ter boljšim dostopom do spletnih in digitalnih orodij. Izboljšanje dostopnosti izobraževanja je tudi ključni cilj Načrta za digitalno izobraževanje (2021–2027), pobude politike EU za podporo pri prehodu in prilagajanju na digitalne sisteme usposabljanja ter izobraževanja.¹

¹ Analiza in pregled v nadaljevanju sta bila opravljena pred napadom Rusije na Ukrajino ter posledično humanitarno krizo.

Izobraževanje: pravica, ki opolnomoči

Dostop do izobraževanja je **človekova pravica**, ki jo je treba spoštovati ne glede na ekonomski ali pravni položaj posameznika. Mednarodno pravo prepoznava, da vrednost sodelovanja v izobraževanju presega zgolj materialni vidik učenja. Izobraževanje je namreč **pravica, ki opolnomoči** in vsem posameznikom omogoča, da postanejo aktivni člani družbe, ter spodbuja medsebojno razumevanje in spoštovanje.

Splošna deklaracija človekovih pravic (člen 26.2) določa, da ima »vsakdo /.../ pravico do izobraževanja. Izobraževanje je brezplačno vsaj na osnovnih in temeljnih stopnjah«. Poleg tega je »usmerjeno k polnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin«.

Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (člen 13.1) navaja, da mora »izobraževanje /.../ vsakomur omogočiti koristno vlogo v svobodni družbi, pospeševati razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi in vsemi rasnimi, etničnimi ali verskimi skupinami in spodbujati razvoj dejavnosti Združenih narodov za ohranitev miru«.

Natančneje, izobraževanje je ključnega pomena za **opolnomočenje marginaliziranih odraslih, zlasti žensk, in za zaščito otrok** pred tveganji izkoriščanja. Omogoča tudi razvoj osebnosti in sposobnosti do **polnega potenciala**, kar ima večplastne socialno-ekonomske koristi za vse. V zvezi s tem Konvencija o otrokovih pravicah (člen 28.1) določa, da se otrokova pravica do izobraževanja uresničuje z brezplačnim obveznim osnovnošolskim izobraževanjem in omogočanjem dostopa do različnih oblik višjih ravni izobraževanja za vse.

Naslavljanje izobraževalnih potreb državljanov tretjih držav je tudi osrednjega pomena za doseganje ciljev trajnostnega razvoja. 4. cilj trajnostnega razvoja določa: »[V]sem enakopravno zagotoviti kakovostno izobrazbo ter spodbujati možnosti vseživljenjskega učenja za vsakogar«. Ta cilj je tesno povezan z migracijami, saj predstavlja močno gonilo trajnostnega razvoja za migrante in njihove skupnosti. Izobraževanje lahko namreč spodbuja socialno-ekonomsko vključevanje migrantskih otrok in izboljša njihove življenjske razmere v odraslosti.

Pravo Evropske unije (EU) (Direktiva 2011/95/EU, čl. 27.2) v skladu z mednarodnim pravom izrecno priznava dostop do izobraževanja kot **pravico odraslih upravičencev do mednarodne zaščite**. Natančneje, »države članice odraslim s priznano mednarodno zaščito dovolijo dostop do splošnega izobraževalnega sistema, nadaljnjega usposabljanja ali preusposabljanja pod enakimi pogoji kot državljanom tretjih držav, ki tam zakonito prebivajo«.

Z izobraževanjem države vlagajo v potencial vseh oseb, ki živijo na njihovem ozemlju, torej tudi v državljane tretjih držav. Poleg tega, da je to predpogoj za večjo socialno mobilnost, dostop državljanov tretjih držav do izobraževanja **neposredno prispeva tudi k oživitvi gospodarstev gostiteljskih družb**. Dostop do izobraževanja torej bogati gostiteljske skupnosti, druge učeče se in družbo na splošno.

Dostop in sodelovanje državljanov tretjih držav v izobraževanju v EU

Mobilnost ljudi je ena izmed značilnosti, ki opredeljujejo naše družbe. Iz tega razloga je oblikovanje bolj vključujočih izobraževalnih sistemov ključni cilj EU in njenih držav članic. Strategija Evropa 2020 prepoznava vlogo visokega šolstva pri izvajanju agende EU za pametno, trajnostno in vključujočo rast. Akcijski načrt Evropske komisije za integracijo in vključevanje umešča izobraževanje in usposabljanje med svoje ključne prednostne politične naloge. Priporočilo Sveta iz leta 2018 o spodbujanju skupnih vrednot, vključujočega izobraževanja in evropske razsežnosti poučevanja poudarja pomen zagotavljanja učinkovitega in enakega dostopa do kakovostnega izobraževanja za vse učeče se. Poleg tega je Evropska komisija v okviru svoje podporne vloge na področju izobraževalne politike članica bolonjskega procesa, medvladnega sodelovanja 48 držav, vključno z vsemi državami članicami EU, za vzpostavitev evropskega visokošolskega prostora (European Higher Education Area – EHEA) in izboljšanje dostopa do visokošolskega izobraževanja za podzastopane skupine.

Čeprav vse nacionalne politike vključevanja prepoznavajo pomen izobraževanja za socialno vključevanje državljanov tretjih držav, še vedno obstajajo precejšnje vrzeli pri izvajanju politik in dostopu do izobraževanja. Poročilo o izvajanju bolonjskega procesa iz leta 2018 kaže, da v celotnem evropskem visokošolskem prostoru stopnja sodelovanja in uspešnega zaključka v primeru študentov z migrantskim ozadjem zaostaja za stopnjami domačih študentov ne glede na to, ali so se priselili nedavno ali pripadajo skupini prve ali druge generacije migrantov (Evropska izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo, 2018).

Študenti z migrantskim ozadjem se običajno soočajo z večjimi težavami pri izobraževanju in zaostajajo za svojimi vrstniki, ki niso priseljenci, kljub na splošno bolj pozitivnemu odnosu do učenja (OECD, 2021b). Ovire je mogoče prepoznati tako pri dostopu do izobraževanja kot tudi pri sodelovanju v izobraževanju. Pri dostopu do izobraževanja državljanom tretjih držav se pojavljajo ovire v smislu onemogočanja vpisa v formalno izobraževanje, ovire pri sodelovanju pa se nanašajo na učinkovito vključevanje v izobraževanje, kar vključuje tudi njegove socialne vidike.

Ovire pri dostopu in sodelovanju v izobraževanju, s katerimi se srečujejo učeči se iz tretjih držav v državah Includ-EU, vključujejo:

- **izzive, povezane z jezikovnim dostopom in učenjem jezika**, tudi izzive zaradi nizke stopnje znanja jezika države gostiteljice ter poznavanja lokalne kulture in izobraževalnega sistema;
- **socialno-ekonomske ovire**: pomanjkanje podpornih mrež, tudi staršev ali skrbnikov, ki govorijo jezik države gostiteljice in lahko podpirajo učni proces otrok; finančna nedostopnost visokošolskega izobraževanja ali nezmožnost usklajevanja dela in študija; stigmatizacija in diskriminacija;
- **mobilnost migrantov in otrok, podvrženih postopkom premestitve, in/ali nevarnost segregacije za družine**, ki živijo v sprejemnih centrih ali na izoliranih območjih daleč od javnih ali mešanih šol;
- **težave pri priznavanju kvalifikacij**, kar ovira kontinuiteto učenja in povzroča, da dragocene veščine v državi gostiteljici niso priznane;

- **pravne in politične zahteve:** vse države članice EU razen Grčije so ratificirale Lizbonsko konvencijo o priznavanju (LRC), ki vzpostavlja pravni okvir za priznavanje kvalifikacij, pridobljenih v domači državi, vendar konvencija ni bila v celoti izvedena, zlasti pri vzpostavitvi nacionalnih pravnih okvirov in postopkov za ocenjevanje kvalifikacij imetnikov mednarodne zaščite, ki ne morejo predložiti popolnih dokazil o svojem predhodnem izobraževanju; poleg tega posebne izobraževalne potrebe migrantov pogosto niso dosledno vključene v nacionalne in lokalne izobraževalne politike.

Raziskave so pokazale, da je ocena priseljencev v Programu OECD za mednarodno ocenjevanje učečih se (PISA) povezana z njihovo starostjo ob prihodu v državo gostiteljico: starejši kot so bili ob prihodu, slabša je njihova ocena. Poleg tega je za priseljence prve in druge generacije v primerjavi z njihovimi domačimi vrstniki manj verjetno, da bodo vstopili v terciarno izobraževanje ali ga končali (OECD, 2021b).

Dostop do izobraževanja v državi gostiteljici je sicer izziv za večino migrantov, mladi begunci pa se soočajo še z drugimi posebnimi ovirami. Po statističnih podatkih Visokega komisarja Združenih narodov za begunce (UNHCR) se je le enemu odstotku beguncev po vsem svetu uspelo vpisati v visokošolsko izobraževanje v primerjavi s približno 36 odstotki mladih na svetu in 40 odstotki v EU (IOM, 2019).

Ovire pri dostopu do izobraževanja močno vplivajo na učenje, osebni razvoj in zaposlitvene možnosti učečih se iz tretjih držav. Prizadevanja za izboljšanje njihovega sodelovanja v izobraževanju so bistvenega pomena za doseganje njihove blaginje ter izboljšanje socialnega vključevanja in kohezije.

Vpliv pandemije COVID-19 na dostop državljanov tretjih držav do izobraževanja

Izredne zdravstvene razmere zaradi bolezni COVID-19 so imele daljnosežen vpliv na dostop do izobraževanja zlasti za ljudi v prikrajšanih socialnih razmerah, vključno z učenci iz tretjih držav.

Pandemija je prizadela 1,5 milijarde učečih se po vsem svetu, torej tudi migrante in razseljene učence (UNESCO, 2020). V vseh državah Includ-EU so se šole občasno zapirale in so morale dejavnosti prenesti na splet. To je motilo učni proces učečih se z nesorazmernim vplivom na marginalizirane otroke. Ukrepi učenja na daljavo so zaostri obstoječe neenakosti pri dostopu do izobraževanja ter otroke tretjih držav izpostavili visokemu tveganju izobraževalne in socialne izključenosti.

Prvič, šoloobvezni otroci tretjih držav pogosto nimajo dostopa do ustrezne **opreme in prostorov** za sodelovanje pri pouku na daljavo. Čeprav učenje na daljavo ostaja pomembno orodje, le-to ni vedno izvedljiva alternativa za učence tretjih držav, ki živijo v sprejemnih centrih za begunce, in za učence iz gospodinjstev z nižjimi dohodki. Po najnovejših podatkih OECD imajo učenci, katerih starši so priseljenci, manj verjetno doma dostop do računalnika in internetne povezave (OECD, 2020a). Učenci, katerih starši so priseljenci, prav tako pogosteje nimajo mirnega kraja za učenje (OECD, 2020b). Poleg tega je zaradi finančnih težav, ki jih je poslabšala pandemija, za mnoga gospodinjstva državljanov tretjih držav potrebna tehnološka oprema za učenje na daljavo postala nedosegljiva.

Drugič, učencem iz gospodinjstev državljanov tretjih držav običajno **doma primanjkuje dodatna učna podpora**. Starši in skrbniki iz tretjih držav imajo v povprečju nižjo izobrazbo, slabše socialno-ekonomske vire, omejeno znanje lokalnega jezika in slabše razumejo izobraževalni sistem (OECD, 2020a). Zato se učenci tretjih držav pri učenju na daljavo pogosto srečujejo z dodatnimi težavami v primerjavi s svojimi vrstniki, katerih starši so domačini. V zvezi s tem so

države Includ-EU poročale o težavah učiteljev pri ohranjanju stika z družinami tretjih držav med omejitvami gibanja in zaprtjem šol.

Pandemija je negativno vplivala tudi na **izobraževanje odraslih**. Čeprav so bila uvedena inovativna orodja in metodologije, se je spletno učenje izkazalo za težavno za nizko izobražene državljane tretjih držav, zlasti tiste, ki so se začeli učiti jezika države gostiteljice. Poleg tega so finančne posledice izrednih zdravstvenih razmer zmanjšale varnost zaposlitve za državljane tretjih držav in posledično povečale možnost soočanja s čustvenimi, finančnimi ali praktičnimi, vsakodnevnimi težavami, ki ovirajo njihovo sposobnost osredotočanja in učenja.

Omejitve mobilnosti so vplivale tudi na **mednarodne študente** tako v izvornih kot tudi ciljnih državah. Po podatkih OECD (2021a) se je število prvih dovoljenj, izdanih mednarodnim študentom, leta 2020 močno zmanjšalo zaradi omejitev mobilnosti. Kar zadeva položaj tistih, ki so obtičali v ciljnih državah, so morale na primer organizacije diaspore v Italiji finančno podpreti dodiplomske in podiplomske študente, ki so izgubili študentsko delo in zaradi omejitev mobilnosti niso mogli zapustiti države.

Neenakosti v izobraževanju, ki jih je povečala pandemija COVID-19, bodo imele **dolgoročne posledice** na vključevanje in opolnomočenje državljanov tretjih držav, vključno z zmanjšano kakovostjo izobraževanja, manjšo varnostjo zaposlitve, izgubo raznolikosti v šolah in na delovnem mestu, povečanimi možnostmi izgorelosti, duševnimi zdravstvenimi težavami, stresom in nezadovoljstvom med učenci, slabšim šolskim uspehom ter višjimi stopnjami osipa (OECD, 2020a).

Čeprav je lahko potencialna učna izguba kot taka v veliki meri začasna, lahko drugi elementi, povezani z odsotnostjo tradicionalnega šolanja, kot so nižje izobraževalne želje, izključenost iz šolskega sistema, socialna izolacija in osamljenost, dolgoročno vplivajo na rezultate učencev tretjih držav.

Ukrepi za ublažitev

Ob upoštevanju navedenega so države Includ-EU poskušale ublažiti učinke pandemije na dostop državljanov tretjih držav do izobraževanja.

Izobraževalne ustanove v vseh državah so se hitro prilagodile edinstvenim razmeram in vzpostavile **spletni pouk**. V Sloveniji je na primer šolam uspelo prilagoditi učni proces potrebam učencev z različnimi oblikami individualne in skupinske podpore. Na žalost zaradi zgoraj pojasnenih razlogov učenje na daljavo še naprej ni bila izvedljiva možnost za prikrajšane učence in njihove družine.

V zvezi s tem je Italija spodbujala ukrepe za **pomoč družinam** pri soočanju z novimi ureditvami in ustvarjanjem pogojev za boljše izobraževalne rezultate kljub zaprtju. Ti ukrepi so vključevali bone za opremo IT, storitve varstva otrok ali poletne programe dnevnega varstva in dodaten čas odsotnosti z dela za enega od staršev na gospodinjstvo. Vendar so bili ti ukrepi časovno in dostopno omejeni, posebni dopusti pa so imeli negativne posledice na zaposlovanje žensk. Podobno so v Španiji avtonomne skupnosti razvile ukrepe za ublažitev izzivov zaradi pandemije, ki so vključevali zaposlovanje več strokovnjakov na področjih, kot so izobraževanje in javne storitve, podporo družinam pri nakupu osebnih računalnikov ter razširitev objektov za zdravstvene, izobraževalne in socialne storitve.

Na koncu je pomembno tudi poudariti, da je sodelovanje med izobraževalnimi ustanovami, civilno družbo in zasebnim sektorjem omogočilo izvedbo projektov in pobud, ki so ublažili učinke izrednih razmer na dostop državljanov tretjih držav do izobraževanja; nekateri od teh projektov in pobud so predstavljeni v naslednjih razdelkih tega poročila.

Odziv na izobraževalno krizo po prihodu ljudi, ki bežijo iz Ukrajine

Ruski napad na Ukrajino je **v Evropi povzročil humanitarno krizo brez primere**. Za zagotovitev hitre in učinkovite zaščite osebam, ki bežijo iz Ukrajine, je Evropska komisija pozvala k aktiviranju **Direktive o začasni zaščiti**. V skladu z Direktivo bodo upravičenci prejeli takojšnjo zaščito, tudi zaščito pravice do prebivanja, dostopa do trga dela, dostopa do nastanitve, socialne pomoči, zdravstvene ali druge pomoči in sredstev za preživljanje. **Vsi otroci, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, bodo imeli popolno zaščito ter dostop do izobraževanja in zdravstvene oskrbe**. Otroci in najstniki brez spremstva bodo prav tako prejeli zakonito skrbništvo (Evropska komisija, 2022).

Trenutna humanitarna kriza je povzročila **izobraževalno krizo**. Države, lokalne oblasti in nevladne organizacije morajo uskladiti svoje odzive, da zagotovijo **kontinuiteto izobraževanja in varno učno okolje** za otroke, ki jih je prizadela vojna. To vključuje tudi **pomoč in vključevanje v nacionalne izobraževalne sisteme tako za učence kot tudi za učitelje, ki bežijo iz Ukrajine**.

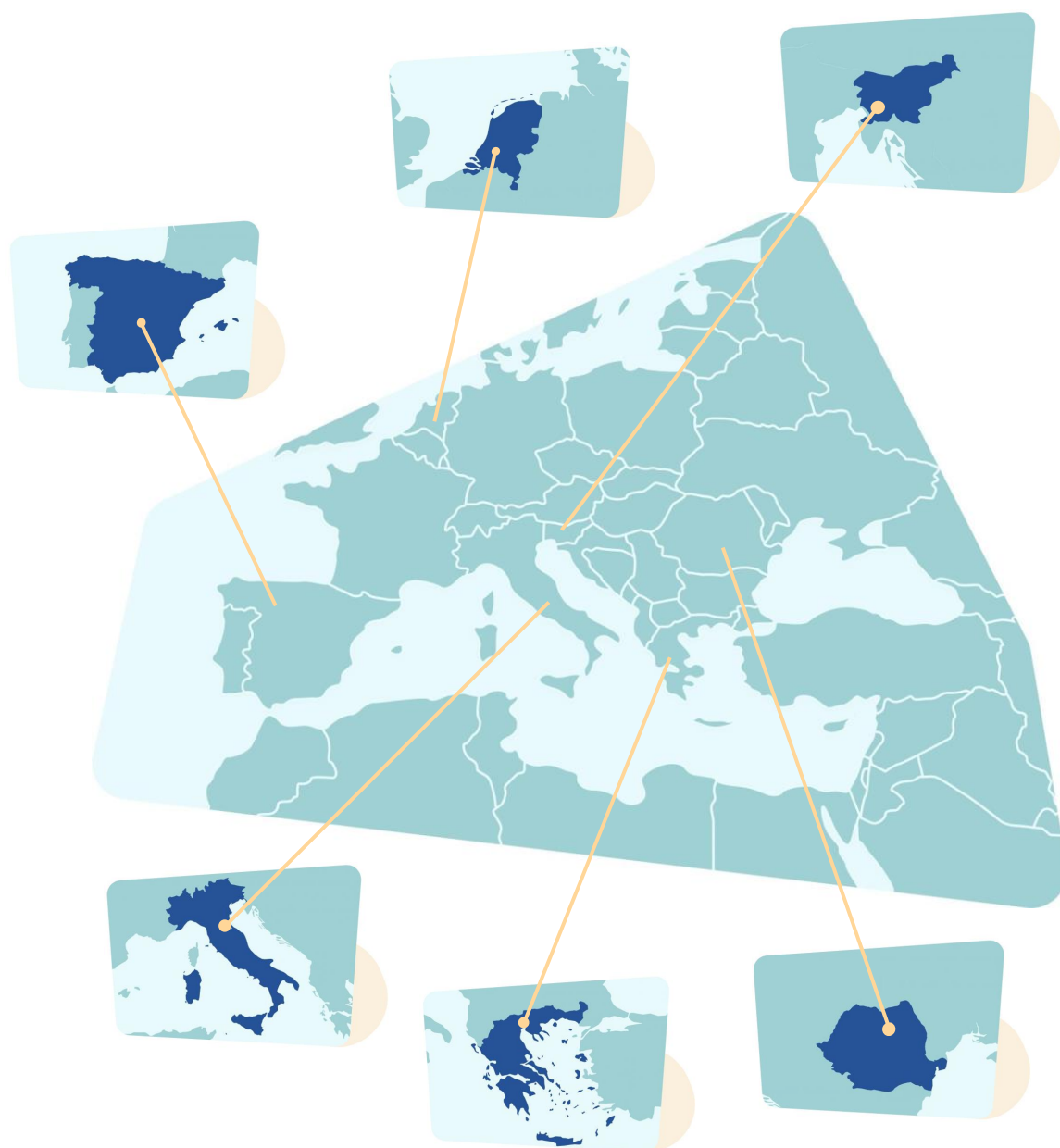
UNESCO je napovedal podporo kontinuiteti učenja prek svoje **Globalne izobraževalne koalicije**, ustanovljene leta 2020 **kot odziv na izzive učenja na daljavo med izrednimi razmerami zaradi pandemije COVID-19** (UNESCO, 2022).

Poleg tega UNESCO tudi raziskuje, kako se države v Evropi in zunaj nje odzivajo na izobraževalne potrebe ukrajinskih beguncev (UNESCO, 2022). Doslej izvedeni ukrepi vključujejo prehodne ukrepe, neposredno vključevanje v nacionalne izobraževalne sisteme, jezikovno prilagajanje in prilagoditve učnih načrtov, psihološko podporo, usposabljanje učiteljev in akreditacijo ter druge ukrepe, sprejete za zagotovitev registracije, certificiranja in finančne podpore (UNESCO, 2022).

Nekatere pobude so vključile tudi **možnosti učenja na daljavo** v ukrajiniščini za podporo ukrajinskim učečim se beguncem pri **prehodu v drugačno izobraževalno in jezikovno okolje** (UNESCO, 2022), pri čemer so izkoristile orodja in zmogljivosti, **razvite med pandemijo**.

Dostop do izobraževanja v državah Includ-EU

Čeprav se države Includ-EU soočajo s skupnimi izzivi, ko gre za zagotavljanje dostopa državljanov tretjih držav do izobraževanja, je vredno poudariti nekaj pomembnih posebnosti na državni ravni, ki temeljijo na migracijski zgodovini, splošnih socialno-ekonomskih značilnostih in nacionalnih politikah socialnega varstva.

Grčija

Grški zakonodajni okvir (Zakon 1566/1985, Zakon 2910/2001) zagotavlja dostop do obveznega izobraževanja vsem otrokom, starim med 6 in 15 let ne glede na državljanstvo in status prebivališča njihovih staršev. Po zadnjih zabeleženih podatkih Grškega statističnega urada (ELSTAT) je bilo v študijskem letu 2018–2019 v formalni izobraževalni sistem vključenih skupno 1.461.857 učencev. Od tega je bilo 54.137 državljanov tretjih držav, med katerimi jih je bilo 28.696 vpisanih v osnovno šolo (ELSTAT, 2019).

Grška izobraževalna shema za izobraževanje beguncev je sestavljena iz sprejemnih in izobraževalnih prostorov, imenovanih DYEP, ki so večinoma v sprejemnih centrih, sprejemnih razredih (v šolskih ustanovah) in razredih za krepitev usmerjanja (v šolskih ustanovah) (AIDA, 2021).

Čeprav so bili sprejeti inovativni ukrepi za olajšanje dostopa do grškega izobraževalnega sistema, sodelovanje in uspešnost otrok, ki ne govorijo grško, še vedno ovira več dejavnikov.

Poročilo grškega varuha človekovih pravic o vključevanju v izobraževanje iz marca 2021 nakazuje, da veliko otrok v sprejemnih in identifikacijskih centrih (RIC) ter objektih (kampi) dejansko ne obiskuje pouka, prihaja pa tudi do povečanega osipa zaradi težav v sistemu. Težave so se nanašale na delno izvajanje programa DYEP, pomanjkanje učiteljev, prevoz do šol, pomanjkanje cepiv, upravne zamude in omejitve gibanja, povezane s pandemijo COVID-19, ter neustrezno opremo za učenje na daljavo.

Poleg tega je nedavna študija pokazala, da razredi DYEP prispevajo k segregaciji in stigmatizaciji, namesto da bi omogočili izobraževalno vključevanje učencev beguncev. Starši so prav tako izrazili zaskrbljenost zaradi ksenofobnega odnosa in grozili z zasedbo šol (Simopoulos in Alexandridis, 2019).

Državljanji tretjih držav v Grčiji se soočajo tudi s precejšnjim pomanjkanjem zagotavljanja predšolske vzgoje, višjega sekundarnega izobraževanja in poklicnega usposabljanja.

Italija

34. člen Italijanske ustave navaja, da so »šole odprte vsem« in priznava temeljno pravico do izobraževanja. V skladu z 38. členom enotnega besedila Zakona o priseljevanju (TUI) je treba vsem državljanom tretjih držav, ki so prisotni v Italiji, zagotoviti izobraževanje, vključno z usposabljanjem, dostopom do storitev in sodelovanje v šolskem življenju; v istem členu je poudarek tudi na vrednosti medkulturnega izobraževanja, jezikovnih razlikah in medsebojnem spoštovanju.

Za italijanski izobraževalni sistem je značilno nenehno naraščanje števila neitalijanskih učencev. Konec leta 2018 je imelo 9,7 odstotka učencev migrantsko ozadje.² Vendar je stopnja doseganja visokošolske izobrazbe državljanov tretjih držav na splošno nižja kot pri domačinih.³ Ta vrzel je še večja med državljanke tretjih držav in domačinkami. Pri državljanih tretjih držav obstaja tudi večja verjetnost, da bodo zgodaj opustili izobraževanje, kot pri domačinih.⁴

Da bi se izognili segregaciji in dali prednost vključevanju, je v Italiji prisotnost tujih učencev omejena na 30 odstotkov na razred.⁵

V Italiji državljanom tretjih držav dostop do visokošolskega izobraževanja zagotavljajo številne zainteresirane strani. Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za izobraževanje se pri izvajanju programov za to ciljno skupino zanašata na strokovno znanje visokošolskega sektorja in financirata nadgradnjo obstoječih najboljših praks. Pokrajinski izobraževalni centri za odrasle (CPIA) nudijo tečaje italijanščine. Centri CPIA podpirajo socialno kohezijo tudi s sodelovanjem z zaposlitvenimi centri in drugimi agencijami za zaposlovanje, ustanovami za poklicno usposabljanje ter regijami. Ne nazadnje ima temeljno vlogo v izobraževalnem procesu in pri posredovanju zaposlitve zasebni sektor, ki ponuja stopnje izobraževanja in vajeništva.

Za državljanke tretjih držav, ki poskušajo dostopati do italijanskega izobraževalnega sistema, so veliko breme tudi birokracija in dolgi postopki, zlasti ko gre za priznavanje kvalifikacij, pridobljenih zunaj EU.

Jezikovne ovire poleg obremenjujočih upravnih postopkov povzročajo precejšnje težave pri dohitevanju šolskih zahtev, prav tako pa povzročajo tudi zgodnji osip. Jezikovne ovire vplivajo tudi na družine učencev iz tretjih držav, ki se pogosto težko znajdejo v zapletenih upravnih postopkih za vpis v šolo. Po zadnjem poročilu

² Po podatkih registra ANSUL (Nacionalni register študentov in diplomantov) teh 9,7 odstotka predstavlja približno 850.000 študentov z migrantskim ozadjem; 63 odstotkov jih je rojenih v Italiji (več kot 10 odstotkov jih je v vrtcih in osnovnih šolah, 9,6 odstotka v nižji sekundarni/srednji šoli in 7 odstotkov v višji sekundarni šoli/fakultetah).

³ Po podatkih Eurostata (2015–2016) je raven višje izobrazbe državljanov tretjih držav (ISCED 5–8) v povprečju nižja od ravni domačinov. V Italiji je prisotna razlika med visokošolskimi dosežki državljanov tretjih držav in domačinov (1 odstotek v primerjavi s 4 odstotki), med ženskami pa je razlika še večja (9 odstotkov v primerjavi z 11 odstotki). Razlika se povečuje s starostjo: delež državljanov tretjih držav, starih od 30 do 34 let, z visoko izobrazbo je še nižji v primerjavi z njihovimi domačimi vrstniki (Italija: 28 odstotkov v primerjavi z 12 odstotki).

⁴ 24,3 odstotka državljanov tretjih držav v primerjavi z 10,1 odstotkom domačinov v EU, starih od 18 do 24 let, je doseglo nižjo izobrazbo (ISCED 0–2) (Eurostat, 2015–2016).

⁵ Ta omejitev, ki jo je določilo Ministrstvo za izobraževanje, univerzo in raziskave (MIUR), ne velja v treh primerih: 1) tuji učenci, ki že tekoče govorijo italijanski jezik (na primer tujci, ki so bili rojeni v Italiji ali so začeli izobraževanje v italijanskih šolah); 2) tujci brez ustreznega znanja italijanščine, ki potrebujejo posebno pomoč zaradi kontinuitete izobraževanja; 3) razredi, ki so že bili oblikovani v preteklem letu.

o tujih dijakih v Italiji (MIUR, 2019) več kot 40 odstotkov štirinajstletnih dijakov z neitalijanskim državljanstvom zaostaja v izobraževanju.

Evropski kazalnik zgodnjega opuščanja izobraževanja in usposabljanja (ELET) kaže, da so tuji učenci izpostavljeni večjemu tveganju za osip, in sicer osip znaša 32,8 odstotka v primerjavi z nacionalnim povprečjem, ki je 13,8 odstotka (višje od evropskega cilja za leto 2020, ki je enak 10 odstotkom) (MIUR, 2019).

Ne nazadnje je treba upoštevati tudi gospodarske ovire, zlasti ko gre za visokošolsko izobraževanje: stroški univerze (neposredni stroški, kot so univerzitetne šolnine, nastanitev, prevoz, in posredni stroški, kot je dejstvo, da študenti običajno med študijem ne delajo) so pogosto nedosegljivi zlasti za ranljivejše družine priseljencev.

Druge ovire vključujejo pomanjkanje podpore družine in prijateljev; nižjo raven socialnega kapitala; osebno in družinsko vrzel med priseljenci in italijanskimi učečimi se (ki ni povezana samo s kvalifikacijami njihovih staršev, ampak tudi z njihovim simboličnim kulturnim kapitalom); številne težave, povezane z jezikom, in njihove simbolične posledice. Kljub vsem tem oviram pa prisotnost mladih priseljenjskih študentov na italijanskih univerzah močno narašča.

Nizozemska

Na Nizozemskem je izobraževanje obvezno za otroke, stare od 5 do 16 let ne glede na otrokov priseljski status.

Ob prihodu na Nizozemsko so mlajši otroci običajno vpisani v javne šole, saj se domneva, da se bodo hitro naučili nizozemščine. Tisti, ki potrebujejo več pozornosti, se lahko vpišejo v mednarodno pripravljano šolo, ki je osredotočena na intenzivno učenje jezikov, preden se pridružijo javni šoli z drugimi nizozemskimi otroki.

Otroci, ki zaključijo izobraževanje na Nizozemskem do 18. leta in prejmejo dovoljenje za prebivanje, so na splošno oproščeni obveznosti opravljanja državnega integracijskega izpita.

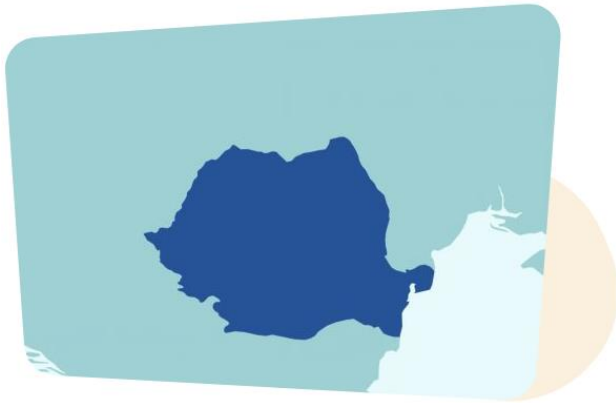
Leta 2018 je študija pokazala, da 99 odstotkov otrok, ki bivajo v azilnih domovih, obiskuje šolo (Avance-Impact, 2018). V praksi pa so prosilci za mednarodno zaščito v prvih letih bivanja na Nizozemskem večkrat premeščeni v različne sprejemne in azilne centre. To lahko povzroči motnje v otrokovem izobraževanju, socialni mreži in splošnem napredku vključevanja.

Kar zadeva izobraževanje odraslih, nizozemski integracijski sistem imetnikom dovoljenja za prebivanje omogoča dokončanje študija ob delu v prizadevanju za spodbujanje trajnostne samooskrbe. Glede na stopnjo izobrazbe se lahko od imetnikov dovoljenja za prebivanje zahteva, da pred začetkom študija opravijo nizozemski integracijski test. Ker številne univerze na Nizozemskem ponujajo študijske programe v angleščini, znanje nizozemščine ni nujno pogoj za sprejem.

V primeru ponovno naseljenih beguncev se njihove ambicije in zmožnost študija na Nizozemskem določijo pred prihodom, da se olajša sprejem v ustrezno izobraževalno ustanovo. Upravni koraki, kot so potrjevanje kvalifikacij, dostop do financiranja za študente, sprejemni postopki in premostitveni razredi, lahko trajajo več mesecev. Prej kot se uredijo, lažje bodo begunci ob prihodu začeli ali nadaljevali izobraževanje. Nasprotno pa je za prosilce za mednarodno zaščito, starejše od 18 let, (skoraj vedno) potrebno dovoljenje za prebivanje za formalni vpis v izobraževanje. Za razliko od primerov ponovne naselitve, pri katerih upravičenci na splošno uživajo hitrejši postopek, morajo prosilci za mednarodno zaščito pogosto čakati mesece ali leta, da pridobijo svoje dovoljenje za prebivanje. Nato morajo opraviti upravne korake učenja nizozemščine, potrjevanja tujih kvalifikacij, dokončanja premostitvenih tečajev in izpolnjevanja meril za sprejem.

Romunija

Pridobitev dostopa do izobraževanja je lahko resen izziv za ljudi v Romuniji, zlasti za prikrajšane skupine. Statistični podatki kažejo, da se stopnja vpisa v šolo z višanjem starosti zmanjšuje. V povprečju 4 odstotki tistih, ki so dovolj stari za obiskovanje šole, tega ne stori, večinoma zaradi revščine (Mosora in Mosora, 2013).

Nacionalni izobraževalni sistem vključuje pooblaščen ali certificirane javne, zasebne in konfesionalne izobraževalne ustanove. Državljan tretjih držav z dovoljenjem za prebivanje v Romuniji imajo neomejen

dostop do vseh šolskih in izobraževalnih dejavnosti, vključno s poklicnim usposabljanjem in štipendijami.

Okrajni šolski inšpektorati organizirajo tečaje romunskega jezika za vse migrante, ki zakonito prebivajo v državi. Ob zaključku pripravljalnega jezikovnega tečaja komisija, ki jo imenuje Ministrstvo za nacionalno izobraževanje, oceni doseženo raven in brezplačno izda jezikovno spričevalo. Tečaje lahko organizirajo tudi nevladne organizacije ali drugi subjekti, ki nudijo pomoč migrantom (npr. mednarodne organizacije, univerze).

Imetniki mednarodne zaščite imajo dostop do vseh oblik izobraževanja pod enakimi pogoji, kot jih zakon določa za romunske državljane.⁶ Če se prijavijo v integracijski program, ki ga usklajuje Generalni inšpektorat za priseljevanje (GII), imajo dostop do tečajev romunskega jezika in orientacijskih predavanj.

Glavni ugotovljeni izzivi pri dostopu do izobraževalnega sistema so obremenjujoči upravni postopki, jezikovne ovire, priznavanje diplom in/ali učnih potrdil, pomanjkanje materialnih sredstev, ki je zaradi pandemije COVID-19 še izrazitejše, in kulturne razlike.

⁶ Informacije so na voljo na uradnem spletnem mestu <https://igi.mai.gov.ro/en/>.

Slovenija

V Sloveniji imajo vsi otroci, ne glede na priseljski status, pravico do vpisa v osnovno in srednjo šolo pod enakimi pogoji kot slovenski državljani.

Slovenija je pripravila več ključnih dokumentov za vključevanje otrok migrantov s pomočjo izobraževanja. Med temi *Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole* opredeljujejo pomembnost »vključujočega pristopa pri uresničevanju pravic otrok priseljencev do izobraževanja za njihovo učinkovito vključitev in oblikovanje medkulturne družbe«. Zakon o vrtcih ne omenja posebej državljanov tretjih držav, vendar navaja, da se mora predšolska vzgoja izvajati po načelih enakih možnosti za vse otroke in starše ob upoštevanju razlik med otroki, pravice do izbire in pravice do drugačnosti.⁷

Migrantskim otrokom je ob prihodu v Slovenijo poleg rednega učnega načrta na voljo tudi dodatna jezikovna in učna pomoč. *Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje izobraževalnih programov in vzgojnega programa na področju srednjega šolstva* (2010) določa obveznost, da srednje šole organizirajo tečaje slovenščine, ki jih financira Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Za srednješolce so jezikovni tečaji na voljo le prvi dve leti šolanja v Sloveniji.

Kar zadeva prosilce za mednarodno zaščito in njihov dostop do izobraževanja, ti po podatkih poročila AIDA nimajo večjih ovir pri dostopu do osnovnih šol. Vendar prosilci za mednarodno zaščito le redko izpolnjujejo formalne pogoje za vpis v srednjo šolo. Zato je Andragoški center Republike Slovenije v letu 2016 sprejel program »Opismenjevanje v slovenščini za odrasle govorce drugih jezikov (z dodatkom za mladoletnike – prosilce za mednarodno zaščito, stare od 15 do 18 let)« za spodbujanje njihovega vključevanja v šolske programe za odrasle. Migrantske družine in šole po ugotovitvah študije MIPEX prejmejo malo podpore za spodbujanje socialnega vključevanja učencev migrantov (MIPEX, 2020).

Slovenski izobraževalni sistem je razvil številne smernice in prilagojene pobude za reševanje ovir, s katerimi se pri dostopu do izobraževanja soočajo državljani tretjih držav. Čeprav je prisotnih več dobrih praks, ostajajo največji izzivi pomanjkanje integriranega institucionalnega pristopa, financiranja in razširjanja dobrih praks po vsej državi.

⁷ 3. člen, Zakon o vrtcih, www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO447, neuraden prevod v angleščino: www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Zakonodaja/EN/Kindergarten-act_ZVrt_EN_16-04-2019.pdf

Španija

Španska ustava (27. člen) priznava izobraževanje kot temeljno pravico in kot temelj svobode, enakosti in demokracije.

Temeljni zakon 2/2009 o pravicah in svoboščinah tujcev v Španiji ter njihovem socialnem vključevanju izrecno navaja dostop do izobraževanja kot del »socialnega vključevanja priseljencev prek medsektorskih politik, namenjenih vsem državljanom«. Vsi tujci, mlajši od 18 let, imajo dostop do osnovnega, brezplačnega in obveznega izobraževanja. Poleg tega ima vsak migrant, ki

prebiva v Španiji, dostop »do nadaljnjih stopenj po obveznem izobraževanju, do pridobitve ustreznih kvalifikacij in do javnega sistema štipendij pod enakimi pogoji kot španski državljani«.

Izobraževanje in socialne politike so v pristojnosti avtonomnih skupnosti, ki so odgovorne za njihovo oblikovanje, izvajanje in vrednotenje. Posebno vlogo pri zagotavljanju dostopa do izobraževanja imajo tudi socialne organizacije in zasebni sektor, predvsem podjetja.

Zadnji podatki Španskega nacionalnega statističnega urada (INE) o izobraževanju in migracijah segajo v leto 2016. V osnovno in srednješolsko izobraževanje je bilo skupaj vpisanih 716.736 tujih učencev, kar je predstavljalo 16 odstotkov tujega prebivalstva. Po podatkih druge raziskave iste organizacije o izobraževalnih dejavnostih je 3.241.404 tujcev v Španiji izjavilo, da so bili v zadnjih 12 letih vključeni v določeno izobraževalno dejavnost (INE, 2017).

Spodbujanje bolj vključujočih izobraževalnih politik in praks za državljane tretjih držav v Evropi

Države Includ-EU so uvedle številne pobude, namenjene spodbujanju dostopa in sodelovanja državljanov tretjih držav na področju izobraževanja. Ukrepi vključujejo krepitev zmogljivosti za učitelje in šolske skupnosti, dodatno jezikovno usposabljanje, ukrepe za vzpostavitev medsebojnega zaupanja, vključno z mentorstvom in vzajemno podporo, razvoj znanj in spretnosti ter projekte za posebne učne potrebe. Pomembno je, da je vsaka pobuda praktičen primer, kako je mogoče narediti pozitivne korake v smeri bolj vključujočih in raznolikih nacionalnih izobraževalnih sistemov, ki koristijo tako učencem tretjih držav kot družbi na splošno.

1. Krepitev medkulturnih kompetenc in usposabljanje učiteljev

Čeprav so vse države Includ-EU uvedle ukrepe za bolj vključujoče obvezno izobraževanje, realnost na terenu kaže, da polno izvajanje teh ukrepov predstavlja izziv. Učitelji in šolsko osebje se spopadajo z omejenim specializiranim usposabljanjem in praktičnimi smernicami o tem, kako upravljati medkulturno komunikacijo in kako zagotoviti, da razlike ne postanejo vir konfliktov. Poleg tega se morajo izobraževalni delavci naučiti prilagajati psihosocialnim potrebam otrok, katerih življenja so izkoreninile krizne razmere, hkrati pa zagotoviti, da drugi učenci pomagajo ustvariti prijazno razredno okolje, pri čemer se soočajo z različnimi ovirami.

Kot odziv na te izzive so države Includ-EU razvile pobude za krepitev zmogljivosti, namenjene učiteljem in šolskim skupnostim. Prek teh pobud učiteljsko osebje opravi posebno

1 © Kampus PRODUCTION/pexels.com

usposabljanje o tem, kako sodelovati z učenci iz kulturno različnih okolij in jim pomagati razviti njihov potencial. Šolsko osebje se lahko bolje opremi za zadovoljevanje posebnih potreb učencev iz tretjih držav, če se udeleži programov strokovnega razvoja in usposabljanja, ki zagotovijo ustrezne spretnosti in vire za izboljšanje navezovanja socialnih stikov v šoli in prilagoditev učnega načrta učnim potrebam državljanov tretjih držav. Pomembno je, da te pobude medkulturnega usposabljanja koristijo celotni šolski skupnosti in izboljšajo dolgoročne možnosti za vključevanje s prizadevanjem za zmanjšanje učinkov, ki jih imajo materialne težave ali omejena podporna omrežja na prihodnje priložnosti državljanov tretjih držav.

Kratek pregled dobrih praks

Šole za vse – ustvarjanje vključujočih šol z usposabljanjem učiteljev

Izvajalec/-ci: Evropski center Wergeland, Grško ministrstvo za izobraževanje in verske zadeve, Svet Evrope

Cilj projekta Šole za vse je zagotoviti, da bi bile grške šole vključujoče in prijazne za vse. S tem projektom so ravnatelji, učitelji in družine deležni specializiranega usposabljanja, pri katerem se naučijo novih načinov za podpiranje spodbudnega in vključujočega učnega okolja.

Usposabljanje zagotovi šolskemu osebju in družinam učencev orodja, spretnosti in samozavest za obvladovanje konfliktov in spopadanje z nestrpnostjo, diskriminacijo, rasizmom in sovražnim govorom. Izkušeni izvajalci celo šolsko leto usposablajo in mentorirajo šolske ekipe, ki jih sestavljajo ravnatelji, učitelji in predstavniki staršev. Na delavnicah in drugih dejavnostih sodeluje vsa šola.

Pomembno je, da projekt vključuje celotno šolsko skupnost in ne le učiteljev. To prispeva k širjenju znanja in najboljših praks v celotni šolski skupnosti. Projekt s ciljno usmerjeno krepitvijo zmogljivosti prispeva tudi k odpravljanju negativnih stereotipov, ki vplivajo na državljane tretjih držav v šolskem okolju.

Projekt Šole za vse izvaja Evropski center Wergeland (EWC) v okviru programa za lokalni razvoj in zmanjševanje revščine, in sicer pod okriljem Ministrstva za šolstvo in verske zadeve ter ob podpori Inštituta za izobraževalne politike (IEP).

Odziv na »Izzive medkulturnega sobivanja« – Slovenija

Izvajalec/-ci: Institut za psihološko svetovanje in izobraževalno razvojne projekte (ISA institut) ter konzorcij osnovnih in srednjih šol

Cilj projekta Izzivi medkulturnega sobivanja je izboljšati spretnosti vodij izobraževanja in strokovnih delavcev ter tako zagotoviti, da bo slovenski izobraževalni sistem vključujoč in prijazen za otroke iz različnih okolij. Projekt zagotavlja praktične rešitve za potrebo po sistemskem programu dela za otroke iz tretjih držav in pomanjkanje rednega spremljanja dejavnosti v slovenskem izobraževalnem sistemu.

Dejavnosti vključujejo šolske svetovalne službe, intenzivne tečaje slovenščine kot drugega jezika, delavnice za izboljšanje šolskega vzdušja, stalno izobraževanje strokovnih delavcev – didaktiko, spremljanje znanja učečih se in metode ocenjevanja.

Učitelji delujejo kot kontaktne točke in so odgovorni za vzpostavljanje mrež z drugimi starši in drugimi lokalnimi organizacijami. To je ključnega pomena za uspeh projekta skupaj s prilagojenimi metodami poučevanja ter formalnimi in neformalnimi izobraževalnimi dejavnostmi, ki jih ponujajo šole.

Aula Intercultural – raznoliki razredi – Španija

Izvajalec/-ci: Sindikat – UGT

Sindikat delavcev UGT (Unión General de Trabajadores) se je odločil, da bo obravnaval potrebe po usposabljanju učiteljev na področju migracij in medkulturnega upravljanja za zagotovitev boljše interakcije z učenci.

V ta namen je UGT razvil projekt Aula Intercultural (Medkulturna učilnica), tj. platformo za medkulturnost s posebnim poudarkom na vprašanju migracij. Platforma ponuja vsebino o upravljanju raznolikosti in medkulturnosti v Španiji, omogoča dejavnosti usposabljanja za učitelje, profesorje in izobraževalne delavce ter spodbuja izmenjavo znanja v izobraževalni skupnosti.

Platforma ima več kot milijon uporabnikov, ki letno obišejo spletno mesto, in glasilo s približno 4000 naročniki. Poleg Španije uporabniki prihajajo še iz Peruja, Argentine in Mehike.

Projekt financirata Generalni direktorat za migracije ter Ministrstvo za vključevanje, socialno varnost in migracije (MISSM), sofinancira pa ga Sklad za azil, migracije in vključevanje (AMIF). Poleg sindikata UGT kot izvajalskega organa usposabljanj, pri izmenjavah znanja in dejavnostih razširjanja sodelujejo tudi izobraževalni centri, šolski odbori, nevladne organizacije in zasebni akterji.

Aula Intercultural je bila uspešna pri ustvarjanju mrež, spodbujanju udeležbe iz različnih držav, zagotavljanju različnih pogledov na medkulturno upravljanje, ozaveščanju in odkrivanju novih izobraževalnih potreb.

2. Jezik

2 © Katerina HOLMES/pexels.com

Državljeni tretjih držav prispejo z bogatimi jezikovnimi sposobnostmi svoje matične države. Vendar nizka stopnja znanja jezika države gostiteljice in jezikovne pregrade še naprej ovirajo enak dostop do izobraževanja in kasnejšega usposabljanja ter zaposlitvenih možnosti. Jezikovne ovire imajo lahko poleg kratkoročnega učinka na učenje tudi dolgoročne posledice na izobraževanje in zaposlovanje državljanov tretjih držav s posledicami za širše socialno vključevanje in dobro počutje.

Zaradi tega je ključnega pomena učencem iz tretjih držav zagotoviti dostop do ustreznega jezikovnega usposabljanja, ki jih bo pripravilo na vstop v izobraževalni sistem in na trg dela pod enakimi pogoji kot druge vrstnike v državi gostiteljici. Poleg tega bi morali programi učenja jezikov graditi na obstoječih sposobnostih poslušanja, govorjenja,

branja in pisanja državljanov tretjih držav v njihovem maternem jeziku ali jezikih, kar bi pospešilo pridobivanje znanja jezika države gostiteljice.

Kratek pregled dobrih praks

Učenje za vključevanje – učenje italijanščine od prvega dne – Italija

Izvajalec/-ci: regija Lombardija v partnerstvu z ANCI Lombardy in še 34 partnerji (šole CPIA, občine, organizacije tretjega sektorja)

Učenje za vključevanje (Conoscere per integrarsi) je projekt, razvit v Lombardiji v Italiji in financiran iz Sklada za azil, migracije in vključevanje 2014–2020.

Lombardija je prva italijanska regija po številu prebivalcev iz tretjih držav, sprejemnih zmogljivostih in raznolikosti v smislu obstoječih skupnosti državljanov tretjih držav. Prav tako je ena izmed regij z največjim številom prihodov za združitev družine. Iz teh razlogov je učenje italijanščine kot tujega jezika ključnega pomena za zgodnjo vključitev na lokalni ravni.

Namen učenja za vključevanje je spodbujati vključevanje državljanov tretjih držav z učenjem italijanščine kot drugega jezika. Dejavnosti so namenjene zlasti govorcem na ravni A1 in A2 ter vključujejo dodatne tečaje italijanščine (ki jih organizira 19 šol CPIA v Lombardiji ob podpori regionalnega šolskega urada), podporne storitve za olajšanje sodelovanja (npr. varstvo otrok, kulturno posredovanje) ter usposabljanje šolskih in javnih uradnikov.

Preddiplomski študij za begunce – priprava na študij in delo – Nizozemska

Izvajalec/-ci: UAF, Hogeschool Utrecht in AFAS

Preddiplomski študij za begunce je program, ki ga od leta 2016 vodi Hogeschool Utrecht (Terciarni inštitut za uporabne znanosti). Poleg akademskega pouka so študenti deležni pouka nizozemskega jezika in praktičnega usposabljanja za prilagajanje nizozemskemu univerzitetnemu sistemu. V učni načrt so vključene tudi mehke veščine in medkulturne kompetence. Mentorska shema poveže udeležence z drugimi študenti v prvem, drugem ali tretjem letniku šole, da spodbudi razvoj osebnih socialnih mrež.

Jezikovno usposabljanje v okviru programa izpolnjuje zahteve obveznega integracijskega testa za pridobitev nizozemskega državljanstva. Tečaj je intenziven in ga ni mogoče kombinirati z redno zaposlitvijo. Zaradi tega lahko študenti obdržijo socialne ugodnosti za kritje življenjskih stroškov med študijem.

Preddiplomski študij je bil razvit v sodelovanju med univerzo Hogeschool Utrecht v Utrechtu, občino Utrecht, fundacijo AFAS Software in fundacijo UAF. Upravičence do mednarodne zaščite, ki lahko sodelujejo v programu, izbere UAF, projekt pa izvaja Hogeschool Utrecht.

Cilj programa je zagotoviti zanesljivo in trajnostno pot za pridobitev kvalifikacij in uspešno izpolnjevanje obveznih integracijskih zahtev.

MyRO – vzpostavitev regionalne mreže za vključevanje migrantov – Romunija

Izvajalec/-ci: Mednarodna organizacija za migracije (IOM); Global Help Association, AIDRom – ekumensko združenje cerkva v Romuniji

Cilj regionalne mreže za vključevanje migrantov v Romuniji (MyRO) je omogočiti socialno-ekonomsko vključevanje upravičencev do mednarodne zaščite in drugih državljanov tretjih držav, ki prebivajo v regiji 6 (Giurgiu, Calarasi, Ialomita, Teleorman, Olt in Dolj), z integrirano pomočjo na podlagi potreb.

Potreba po dodatnih orodjih za podporo učnemu procesu je posledica postopka ocenjevanja potreb, izvedenega v okviru drugih integracijskih projektov, ki jih je IOM s partnerji izvedla v zadnjih treh letih.

3. Vzpostavitev medsebojnega zaupanja

Pobude, ki so usmerjene izključno na učeče se iz tretjih držav, lahko tvegajo ustvarjanje okolij, v katerih postanejo državljani tretjih držav segregirani, stigmatizirani in izolirani od preostale učne skupnosti. Te nenamerne posledice močno vplivajo na duševno zdravje in dobro počutje državljanov tretjih držav. Občutki izoliranosti vplivajo tudi na njihov šolski uspeh in njihovo sposobnost, da uspevajo v državi gostiteljici.

Dejavnosti, ki spodbujajo vzajemne izmenjave in zaupanje, so zato ključnega pomena za spodbujanje večje socialne kohezije prek izobraževanja, pri čemer morajo biti resnično participativne in vzajemno koristne tako za državljane tretjih držav kot tudi za člane lokalne skupnosti. Naslednji projekti so naredili pomembne korake k spodbujanju smiselnega socialnega združevanja med državljani tretjih držav in gostiteljskimi skupnostmi, pri čemer so pokazali, kako lahko

šolske skupnosti igrajo ključno vlogo pri omogočanju učinkovitih srečanj in izmenjave znanja za razvoj močnejše pozitivne družbene povezave. Kot pomembni načini za vzpostavitev medsebojnega zaupanja, za izogibanje stigmatizaciji in za zagotavljanje lažjega vključevanja so poudarjene zlasti vzajemna podpora in mentorske pobude.

3 © August DE RICHELIEU/pexels.com

Kratek pregled dobrih praks

Mentorstvo II – vzajemna podpora za začetek univerzitetnega življenja – Italija

Izvajalec/-ci: IOM, Konferenca rektorjev italijanskih univerz (CRUI) in mreža desetih italijanskih univerz (Università di Roma La Sapienza, Università degli Studi di Padova, Università di Napoli L’Orientale, Università di Pisa, Università degli Studi di Bari Aldo Moro, Università degli Studi di Torino, Università di Milano Bicocca, Università degli Studi di Sassari, Università degli Studi di Palermo, Università della Calabria)

Ta projekt se zgleduje po študentskem programu za begunce (SRP), ki ga spodbuja organizacija WUSC v Kanadi. Po tem zgledu je organizacija IOM predlagala pristop mladih k socialni koheziji s spodbujanjem mentorskih shem v visokošolskih ustanovah.⁸

Mentorske sheme temeljijo na medvrstniškem pristopu. Študenti delujejo kot »mentorji« in spremljajo druge študente z migracijskim ozadjem na njihovi poti k polnopravnemu članstvu akademskih skupnosti in mest, v katerih živijo, ter svojim mednarodnim vrstnikom nudijo upravno, akademsko in socialno podporo.

Cilj pobude je zagotoviti večjo institucionalno vključenost, okrepiti sodelovanje z univerzami, spodbuditi sodelovanje mladih in izboljšati komunikacijski proces ter spodbuditi spremembo običajnega dojetja migracij.

Mentorstvo II je del dinamičnega nacionalnega in regionalnega okvira, v katerem so si visokošolske institucije močno prizadevale sprejeti nove priseljence. Ukrepi na tem področju vključujejo finančno podporo, poenostavljene sprejemne postopke, priznavanje kvalifikacij ter jezikovno in psihološko podporo.

Refugees@campus – Nizozemska

Izvajalec/-ci: Univerzitetni azilni sklad (UAF), 27 nizozemskih izobraževalnih ustanov

Refugees@campus (2016–2018) je bila pobuda za mentorstvo študentov pod vodstvom sklada UAF. Njen namen je bil usmerjati visoko izobražene begunce med študijem na univerzah ali visokošolskih ustanovah.

V treh letih je pobuda povezala skoraj 500 študentov z begunskim ali azilnim ozadjem (mentoriranci) z nizozemskimi študentskimi mentorji. Mentorji so bili odgovorni za pomoč mentorirancem pri iskanju poti po šoli in vadbi nizozemščine. Od mentorirancev se je pričakovalo, da bodo svojemu mentorju predstavili novo kulturo. Pare sta usklajevala UAF in izobraževalna ustanova. Projektno osebje je bilo ves čas trajanja mentorstva (6–9 mesecev) na voljo za odgovore na vprašanja ali dajanje napotkov.

Refugees@campus je predlagal naslednje dejavnosti:

- družabne dejavnosti na univerzi oz. kampusu in njegovi okolici za razvoj osebnih mrež in medvrstniške podpore;
- modul usposabljanja o medkulturni komunikaciji.

Med poletjem 2016 in 1. aprilom 2018 je bilo izvedenih 450 mentorstev na 27 izobraževalnih ustanovah na Nizozemskem.

Notranje ocenjevanje fundacije UAF je pokazalo, da je pobuda povečala samozavest in jezikovne sposobnosti mentorirancev. Tudi mentorji so navedli pridobitev znanja, zlasti v zvezi z usmerjanjem in medkulturno komunikacijo/ozaveščenostjo.

⁸ Italijansko notranje ministrstvo je sponzoriralo študijski obisk v Kanadi, ki je potekal od 9. do 13. januarja 2017, na katerem so tri občine izmenjale prakse vključevanja s svojimi kanadskimi kolegi.

InterACT+ – aktivno sodelovanje in vključevanje – Romunija

Izvajalec/-ci: Mednarodna organizacija za migracije (IOM); AIDRom – Ekumensko združenje cerkva v Romuniji; Schottener Foundation – Social Services

Cilj projekta InterACT+ je prispevati k socialno-ekonomski vključenosti imetnikov mednarodne zaščite in drugih državljanov tretjih držav v romunski družbi.

Ekipa InterACT+ organizira izobraževalne dejavnosti za migrante, ki zakonito prebivajo v Romuniji (otroke in odrasle). Dejavnosti vključujejo (vendar niso omejene na) tečaje romunskega jezika, orientacijska predavanja, finančno izobraževanje in vpis v šolo. Poseben poudarek je na opolnomočenju migrantk, ki se tudi udeležujejo skupinskih svetovanj in/ali razprav pod vodstvom svetovalk.

Projekt deluje po skupnostnem in participativnem pristopu k vključevanju in lokalnemu razvoju. V zvezi s tem je podpora prostovoljcev in medkulturnih posrednikov izjemno koristna za povezovanje državljanov tretjih držav z gostiteljsko skupnostjo. Te izmenjave lahko tudi praktično podpirajo ocenjevanje učnih potreb in prednostno razvrščanje lokalnih dejavnosti.

InterACT+ se izvaja v tesnem sodelovanju z generalnim inšpektoratom za priseljevanje (GII), financira pa se iz Sklada za azil, migracije in vključevanje (AMIF).

Kulturno posredovanje kot most med migrantskimi družinami in šolami v Novem mestu – projekt v okviru Dnevnega centra za otroke – Slovenija

Izvajalec/-ci: Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (DRPD)

V novomeškem dnevnem centru se izvajajo dejavnosti za otroke, med katerimi so tudi otroci iz tretjih držav, ki predstavljajo največji delež uporabnikov. Center ponuja socialne in izobraževalne programe za družine, vključno s tečaji slovenščine, ter storitve tolmačenja in kulturnega posredovanja. Projekt kulturnega posredovanja se osredotoča predvsem na sodelovanje kulturnih posrednikov z lokalnimi osnovnimi šolami.

V zadnjih desetih letih se je v osnovnih šolah v Sloveniji močno povečalo število albansko govorečih učencev. Zahvaljujoč prisotnosti kulturnega posrednika se lahko učni proces bolje odziva na potrebe teh otrok, hkrati pa obravnava stereotipe in zmanjšuje napetosti. Kulturno posredovanje lahko tudi olajša postopek vključevanja družin iz tretjih držav v njihove nove lokalne skupnosti.

Projekt koordinira DRPD, dejavnosti pa se izvajajo na petih novomeških osnovnih šolah. Poleg tega se zagotovi tesno sodelovanje z družinami otrok iz tretjih držav ter s socialnimi in zdravstvenimi ustanovami v Novem mestu.

Program prispeva k izboljšanju šolske uspešnosti in izkušenj otrok. Prav tako podpira delo učiteljev s to ciljno skupino, vzpostavlja zaupanje in krepi sodelovanje z družinami. Poleg tega program družinam omogoča boljše razumevanje slovenskega izobraževalnega sistema in jim omogoča navezovanje stikov z drugimi starši.

4. Razvoj medkulturnih veščin

4 © cottonbro/pexels.com

Ko učečim se in družinam iz tretjih držav omogočimo, da razvijejo medkulturne veščine za dostop do izobraževanja, lahko s tem izboljšamo njihovo splošno izkušnjo in obete v državi gostiteljici. Upravne ovire in novi izobraževalni sistemi so lahko za nove priseljence velik izziv, vendar naslednje pobude kažejo, kako je mogoče opolnomočiti bodoče učeče se iz tretjih držav in njihove družine s krepitvijo njihovih medkulturnih veščin in izboljšanjem dostopa do storitev v sodelovanju z lokalnimi ponudniki storitev, ustanovami in zasebnimi organizacijami.

Kratek pregled dobrih praks

TEAMS (Toskanski ukrepi opolnomočenja za migrantski sistem) – Italija

Izvajalec/-ci: Oddelek za izobraževanje Ministrstva za izobraževanje v regiji Toskana v sodelovanju z regijo Toskana in sedmimi šolami

TEAMS (Toskanski ukrepi opolnomočenja za migrantski sistem) predlaga integriran sistem ukrepov za izboljšanje dostopa do storitev za državljane tretjih držav v Toskani. Njegov namen je spodbujati vključevanje z večkulturnostjo, enakimi možnostmi in vključujočim socialno-ekonomskim razvojem.

Eden od ukrepov se osredotoča na šolske storitve in je namenjen spodbujanju šolskih dosežkov mladih državljanov tretjih držav ter sodelovanja njihovih družin. Na podlagi prejšnjih projektov (npr. Šole brez meja) splošni cilji projekta TEAMS vključujejo:

- zagotavljanje homogene in kakovostno ustrezne šolske ponudbe v regiji;

- podpiranje postopka šolskega vključevanja v sodelovanju z lokalnimi ponudniki storitev;
- podpiranje šolskih dosežkov in zmanjševanje osipa;
- olajšanje izmenjave med družinami in z izobraževalnimi ustanovami;
- spodbujanje integriranega sistema, ki vključuje šole, družine, lokalne skupnosti, subjekte in zasebne družbene organizacije;
- ustvarjanje spodbudnih izobraževalnih projektov in konkretnih priložnosti za rast.

Ukrepi TEAMS se izvajajo v lokalnem okviru upravljanja, ki vključuje lokalne in zasebne socialne ustanove. Projekt temelji na skupnem načrtovanju, ki vključuje tako upravičence kot deležnike. Za celotno izvedbo skrbi tehnična delovna skupina. Natančneje, srednja šola ISIS A. Gramsci-JM Keynes iz Prata je aktivirala mrežo sodelujočih šol, opredeljenih na podlagi posebnih meril, za usklajevanje in spremljanje izvajanja tega sklopa dejavnosti. Ta mreža vključuje tudi mlade in je razvila akcijski načrt dejavnosti v sedmih partnerskih šolah, vključno z orientacijskimi programi, poletnimi delavnicami in podpornimi akcijami.

Usklajenost teorije in prakse na Osnovni šoli Livada - Sloveniji

Izvajalec/-ci: Osnovna šola Livada

Osnovna šola Livada razvija in spodbuja pionirske ter vključujoče medkulturne prakse in izobraževalne pristope v Sloveniji. Poleg pripravljanih učnih ur šola izvaja t. i. 'pripravljalnico' in 'nadaljevalnico', kjer otroci poleg učenja slovenščine pridobijo praktične veščine, ki pomagajo pri njihovem vključevanju v izobraževalni proces. Učencem se lahko zagotavlja tudi dodatna individualna in/ali skupinska podpora.

Projekt je nastal kot odgovor na potrebo po dodatnem pouku slovenščine. Razvil se je v inovativen učni načrt kot odziv na izzive, s katerimi se srečujejo otroci – državljani tretjih držav, kot so socialna izključenost in težave pri učenju slovenščine. Šola je razvila dvostopenjski model vključevanja migrantskih otrok (predvsem otrok prosilcev za azil in otrok iz jezikovno zelo raznolikih ozadij), pri čemer je v prvi fazi poudarek na jezikovnem znanju, nato pa se v drugi fazi učenec postopoma vključuje v redne predmete, pri čemer je še vedno zagotovljena jezikovna podpora. Poleg tega si šola v okviru različnih pobud prizadeva ustvariti vključujoče okolje.

Program CaixaProinfancia – Španija

Izvajalec/-ci: Fundación CEPAIM – Fundación la Caixa

CaixaProinfancia zagotavlja izobraževalno podporo, šolsko opremo, poletne tabore, izobraževalne delavnice z družinami, podporo pri prehrani in higieni otrok, nakup očal in slušnih aparatov ter psihološko podporo.

Cilji programa so:

- spodbujati razvoj spretnosti otrok in mladostnikov ter njihovih družin, ki izboljšujejo postopke socialnega vključevanja in avtonomije;
- spodbujati socialni in izobraževalni razvoj otroštva in mladostništva v družinskem, šolskem in družbenem kontekstu;

- razvijati in izvajati celovit socialni in izobraževalni akcijski model, ki prispeva k izboljšanju možnosti za socialni in izobraževalni razvoj otrok in njihovih družin;
- prispevati k ozaveščanju in mobilizaciji družbe za izkoreninjenje revščine otrok.

Program CaixaProinfancia je ustanovila Fundación la Caixa v sodelovanju z različnimi španskimi univerzami. CaixaProinfancia si prizadeva zmanjšati stopnjo revščine in socialne izključenosti otrok s podporo fundacije Fundación CEPAIM in s podporo drugih nevladnih organizacij. Program je prisoten v španskih provincah Sevilla, Murcia, Ciudad Real in Valencia. Pri projektu sodelujejo tudi občine.

Program vključuje sodelovanje organizacije CaixaProinfancia (Fundación la Caixa), regionalnih koordinatorjev, nevladnih organizacij, mestnih svetov, univerz in družin.

5. Specifične potrebe

Za otroke, ki živijo v prikrajšanih razmerah in nimajo mrež družinske podpore ali pa pripadajo premalo zastopanim skupinam, je lahko dostop do izobraževanja in doseganje dobrih učnih rezultatov velik izziv.

Kot je razvidno iz naslednjega primera, podatki o osipu in obiskovanju šol kažejo, da nekatere skupine otrok, kot so mladoletniki brez spremstva, ki živijo v sprejemnih centrih v Grčiji, ali romski in sintski otroci na Nizozemskem, potrebujejo posebne pobude, da se jim zagotovi ustrezen dostop do formalne izobrazbe.

Pomembno je, da je zadovoljevanje posebnih potreb učencev iz tretjih držav mogoče doseči s povečanjem prisotnosti premalo zastopanih skupin iz tretjih držav med učitelji/v šolskih odborih in z zagotavljanjem okvirov nacionalnih politik, ki temeljijo na dokazih in upoštevajo resnično obstoječe potrebe.

5 © Yan Krukov/pexels.com

Kratek pregled dobrih praks

Usposabljanje na področju neformalnega izobraževanja za izobraževalne delavce, ki delajo v nastanitvenih objektih za migrantske otroke brez spremstva – Grčija

Izvajalec/-ci: Enota za vključevanje in podpiranje mladoletnikov brez spremstva – posebni sekretariat za zaščito mladoletnikov brez spremstva – Grško ministrstvo za migracije in azil ter vasi ARSIS, ELIX, METADRASI, SOS, sponzorirani učitelji (Ανάδοχοι Εκπαιδευτικοί)

Izobraževalni delavci, ki delajo v nastanitvenih objektih za otroke migrante brez spremstva, so bili povabljeni na šestmesečno usposabljanje. Vsak teden je bila nevladna organizacija z izobraževalnim strokovnim znanjem in izkušnjami pri poučevanju učencev iz tretjih držav povabljena, da izvede delavnico.

Program je bil uveden kot odziv na splošno pomanjkanje zmogljivosti in homogenih učnih metod v sprejemnih ustanovah ter kot odziv na težave pri vpisu otrok v formalno izobraževanje.

V okviru usposabljanja so izobraževalni delavci, ki delajo z otroki migranti brez spremstva, prejeli orodja za vodenje vpisnih postopkov, homogeno učno gradivo za neformalno izobraževanje, metode svetovanja učencem ter platforme za izmenjavo znanja in informacij.

Sinti in Romi, ki si prizadevajo za vključujoče izobraževanje – Nizozemska

Izvajalec/-ci: Nederlands Instituut Sinti en Roma (NISR), KPC Groep, izobraževalne ustanove (ROC) in različne občine

Projekt za pomoč pri izobraževanju Sintov/Romov v osnovnih šolah je omogočil usposabljanje pripadnikov skupnosti Sintov in Romov na Nizozemskem, da postanejo pomočniki pri poučevanju. Med letoma 2005 in 2010 se je osem udeleženk usposabljalo na osnovnih šolah v različnih občinah provinc Limburg in Noord-Brabant.

Ta pobuda je bila del širšega vladnega programa, katerega cilj je bil povečati obiskovanje in udeležbo otrok Romov in Sintov v nizozemskem izobraževanju. Stopnje udeležbe in obiskovanja s strani romskih in sintskih otrok so v nizozemskih izobraževalnih ustanovah zelo nizke. Takšni vzorci so okrepljeni s pomanjkanjem zastopanosti manjšin v šolskem osebju in odborih, kar ustvarja negativno spiralo nizke zastopanosti učencev. Skupnosti Romov in Sintov so večinoma premalo zastopane v vseh vidikih nizozemske družbe, javna politika pa tej težavi namenja le malo pozornosti.

Namen te pobude je bil povečati stopnje udeležbe in obiskovanja ter ozaveščenost skupnosti o vrednotah izobraževanja z usposabljanjem in usmerjanjem članov skupnosti, da postanejo pomočniki učiteljev.

Udeleženci so en dan na teden obiskovali učiteljsko usposabljanje in opravili pripravništvo v osnovni šoli, ki jo obiskujejo romski ali sintski otroci. Nato so opravili pripravljalni tečaj in se za čas trajanja projekta povezali z mentorjem. Po zaključku usposabljanja, ki je trajalo od tri do pet let, odvisno od predhodnih izkušenj udeležencev, so udeleženci še naprej prejeli navodila zunanjih izobraževalnih strokovnjakov in vodij projektov (Timmermans, 2016).

Pet od osmih udeležencev je zaključilo usposabljanje, kar jim je omogočilo, da so se zaposlili kot pomočniki učiteljev. Drugi vpliv projekta je bil, da so se stopnje obiskovanja in udeležbe s strani sintskih in romskih učencev v sodelujočih provincah povečale. Udeleženci projekta poleg vloge pomočnikov pri poučevanju predstavljajo svojo skupnost kot pozitivni vzorniki otrokom in mladini ter krepijo ozaveščenost o pomenu izobraževanja v širši skupnosti.

Prispevek Includ-EU k vključujočemu izobraževanju

Pandemija je povečala tveganje izključenosti, saj je povzročila slabe možnosti za vključevanje migrantov, ki imajo **omejene digitalne spretnosti** ali jih sploh nimajo. Omogočanje krepitve teh spretnosti je postalo ključnega pomena za socialno kohezijo in zagotavljanje dostopa do javnih storitev in izobraževanja.

Javni zavod za izobraževanje odraslih v Jesenicah bo v sodelovanju z IOM Slovenija oblikoval in izvajal **prilagojen program krepitve medkulturnih zmogljivosti za izboljšanje digitalnih spretnosti lokalnih migrantskih skupnosti**. Projekt bo zagotovil tudi jezikovno usposabljanje in praktične nasvete o dostopu do lokalnih storitev.

Skupinske dejavnosti, vključno z delavnicami, prostočasnimi dejavnostmi in individualnim svetovanjem, bodo namenjene krepitvi digitalnih spretnosti migrantov, ki so potrebne za njihovo sodelovanje in vključevanje. Projekt bo obravnaval tudi uporabo digitalnih storitev, povezanih s socialno varnostjo, zdravstvom, izobraževanjem, upravnimi zadevami itd. Poleg tega bodo udeleženci v programu imeli priložnost izboljšati slovenščino in izpopolnjevati svoje jezikovne sposobnosti.

Ta pilotni projekt je bil zasnovan kot odgovor na vse večjo potrebo lokalne migrantske populacije po dostopu do dodatnih tečajev jezika in IT. Predhodna in naknadna ocena digitalnih spretnosti bo zagotovila ključne informacije o dejanskih potrebah po usposabljanju med migrantsko populacijo. Pomembno je, da tovrstna presoja na lokalni ravni v Sloveniji še ni bila izvedena. Pilotni projekt bo še posebej inovativen, ker bo zagotovil na dokazih temelječ odziv na digitalni in jezikovni razkorak, ki povzroča težave novim priseljencem.

Za povečanje sodelovanja migrantov v digitalni skupnosti in zagotovitev prepoznavnosti projektnih dejavnosti bodo zgodbe udeležencev projekta na voljo na spletnem mestu projekta.

Projekt bo torej okrepil spretnosti in zmogljivosti deležnikov na lokalni ravni ter olajšal vključevanje in kohezijo v skladu s skupno globalno pobudo IOM o raznolikosti, vključevanju in socialni koheziji (pobuda DISC).

Sklepi

Izobraževanje je **univerzalna človekova pravica** in **predpogoj za opolnomočenje**. Kakovostno izobraževanje ustvarja daljnosežne koristi, saj učencem omogoča, da razvijejo odpornost, jih pripravlja na sodelovanje v dinamičnih družbah in jih spodbuja, da izkoristijo svoj polni potencial. Če želijo države napredovati pri doseganju cilja trajnostnega razvoja (SDG) 4, ki je »zagotoviti vključujoče in pravično kakovostno izobraževanje ter spodbujati priložnosti za vseživljenjsko učenje za vse«, je treba upoštevati posebne izobraževalne potrebe državljanov tretjih držav.

Ko imajo državljani tretjih držav in učenci iz skupnosti gostiteljic možnost, da enakopravno uspejo v nacionalnih izobraževalnih sistemih, postanejo družbe bolj kohezivni in produktivni prostori, ki pozdravljajo večje sprejemanje in dobro počutje za vse.

Čeprav so bili sprejeti konkretni koraki za bolj vključujoče izobraževalne sisteme, sta se **dostop do izobraževanja in učenja ter sodelovanje v izobraževanju** za državljane tretjih držav, ki živijo v državah Includ-EU, izkazala za izziv. Učenci tretjih držav – tako otroci kot tudi odrasli – in njihove družine se soočajo s precejšnjimi izzivi, ko želijo sodelovati v formalnem izobraževanju, prav tako pa se soočajo tudi s kulturnimi ovirami, socialno-ekonomskimi težavami ter upravnimi in pravnimi ovirami.

Za popolno opolnomočenje državljanov tretjih držav in izkoriščanje kulturne raznolikosti je pomembno sprejeti ukrepe, ki obravnavajo težave priseljencev in njihovih otrok v zvezi z **osebnim učenjem in učenjem na daljavo**.

V tem poročilu pregled dobrih praks na področju dostopa do izobraževanja v ciljnih državah Includ-EU nakazuje naslednje politične prednostne naloge:

- ⇒ **krepitev medkulturnega usposabljanja učiteljev in krepitev zmogljivosti**: dostop do izobraževanja ni zadosten, če ne vključuje kakovostnega izobraževanja, ki učencem in študentom tretjih držav omogoča, da razvijejo svoj potencial; zaradi tega je pomembno, da učiteljem in šolskim odborom zagotovimo potrebna orodja za izpolnjevanje učnih potreb in želja učencev zlasti v večkulturnem kontekstu;
- ⇒ **zagotavljanje dodatnega jezikovnega usposabljanja** za državljane tretjih držav že v zgodnji fazi, da se omejijo dolgoročne posledice razlik v stopnji jezikovnega znanja na prihodnjo izobrazbo in zaposlitvene možnosti ter na dobro počutje in vključevanje v družbi;
- ⇒ **krepitev pobud, ki pospešujejo sodelovanje in medsebojno zaupanje**: medtem ko izobraževalna podpora, namenjena državljanom tretjih držav, tvega njihovo stigmatizacijo in izolacijo, participativne pobude in sheme vzajemne pomoči spodbujajo večje zaupanje in sodelovanje v življenju in kulturnih dejavnostih učečih se;
- ⇒ **zagotavljanje priložnosti za razvoj stranskih medkulturnih veščin, ki izboljšujejo dostop do izobraževanja**: učenci iz tretjih držav in njihove družine lahko izkoristijo informacije in usposabljanja o tem, kako obvladati nove izobraževalne in upravne sisteme v sodelovanju z lokalnimi ponudniki storitev in podpornimi mrežami;
- ⇒ **obravnavanje posebnih izobraževalnih potreb prikrajšanih in premalo zastopanih skupin državljanov tretjih držav**, zlasti mladoletnikov brez spremstva, tistih, ki živijo v izoliranih sprejemnih

centrih ali na neurbanih območjih, ter Sintov in Romov; za učinkovit dostop do formalnega izobraževanja je najpomembneje zagotoviti njihovo zastopanost v izobraževalnem sistemu in upoštevanje njihovih učinkovitih učnih pogojev v politikah rednega izobraževanja;

⇒ **zagotavljanje nadaljnega učenja za vse otroke in učeče se z usposabljanjem na področju IT in zagotavljanjem digitalne opreme:** za prehod na digitalne sisteme usposabljanja in izobraževanja ter prilagajanje nanje je najpomembneje zagotoviti, da imajo vsi otroci in učeči se dostop do ustreznih orodij/naprav za e-učenje ter do dejavnosti usposabljanja za krepitev spretnosti IT.

Viri in literatura

- AIDA, 2021. *Country Report: Greece*. Dostopno na ecre.org/aida-2020-update-greece. Dostop 10. februarja 2022.
- Avance-Impact, 2018. *Leefomstandigheden van kinderen in azc's*. Dostopno na www.unicef.nl/files/Kindinazc-samenvatting-onderzoek-2018.pdf. Dostop 10. februarja 2022.
- ELSTAT, 2019. Dostopno na www.statistics.gr/en/statistics/pop. Dostop 10. februarja 2022.
- Evropska komisija, 2022. *Ukraine: Commission proposes temporary protection for people fleeing war in Ukraine and guidelines for border checks*. Dostopno na ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_1469. Dostop 4. marca 2022.
- Evropska izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo, 2018. *The European higher education area in 2018: Bologna Process implementation report*. Dostopno na data.europa.eu/doi/10.2797/63509. Dostop 10. februarja 2022.
- INE, 2017. *Encuesta sobre la participación de la población adulta en las actividades de aprendizaje*. Dostopno na www.ine.es/dyngs/INEbase/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176759&menu=resultados&secc=1254736195625&idp=1254735573113. Dostop 10. februarja 2022.
- IOM, 2019. *Higher Education for Third Country National and Refugee Integration in Southern Europe. TandEm – Towards Empowered Migrant Youth in Southern Europe*.
- MIPEX, 2020. Slovenia. Key Findings. Dostopno na www.mipex.eu/slovenia. Dostop 10. februarja 2022.
- MIUR, 2019. *Students without Italian citizenships, 2017/18*. Dostopno na www.miur.gov.it/documents/20182/250189/Notiziario+Stranieri+1718.pdf/78ab53c4-dd30-0c0f-7f40-bf22bbcedfa6?version=1.2&t=1562937526726. Dostop 10. februarja 2022.
- Mosora M. in C. Mosora, 2013. »The Access to Education in Romania. A Regional Study« *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, zv. 93, str. 915–920.
- OECD, 2020a. *What is the impact of the COVID-19 pandemic on immigrants and their children?* Dostopno na www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/what-is-the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-immigrants-and-their-children-e7cbb7de. Dostop 10. februarja 2022.
- OECD, 2020b. *Learning remotely when schools close: How well are students and schools prepared? Insights from PISA*. Dostopno na read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=127_127063-iiwm328658&title=Learning-remotely-when-schools-close. Dostop 10. februarja 2022.
- OECD, 2021a. *International Migration Outlook*. Dostopno na www.oecd.org/migration/international-migration-outlook-1999124x.htm. Dostop 10. februarja 2022.
- OECD, 2021b. *Education GPS. Migrant background*. Dostopno na gpseducation.oecd.org/revieweducationpolicies/#!node=41750&filter=all. Dostop 4. marca 2022.

- Simopoulos G. in A. Alexandridis, 2019. *Refugee education in Greece: integration or segregation?* Forced Migration Review, zv. 60. Dostopno na www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/education-displacement/FMR60_Education_2019.pdf. Dostop 10. februarja 2022.
- Timmermans R., 2011. *Sinti Scholen zich voor Onderwijs: Evaluatie van het project Opleiding Sinti tot Onderwijsassistent 2005 – 2010*. KPC Groep. Dostopno na www.owrs.nl/wp-content/uploads/2017/03/Sinti_scholen_zich_voor_onderwijs_internet-1.pdf. Dostop 10. februarja 2022.
- Timmermans R., 2016. *Onderwijs aan kinderen van woonwagenbewoners, Roma en Sinti: Monitor Primair Onderwijs 2014–2015*. KPC Groep. Dostopno na www.owrs.nl/wp-content/uploads/2017/03/Monitor-owrs-rapport-2012-2013.pdf. Dostop 10. februarja 2022.
- UNESCO, 2020. *COVID-19 Educational Disruption and Response*. Dostopno na en.unesco.org/news/covid-19-educational-disruption-and-response. Dostop 10. februarja 2022.
- UNESCO, 2022. *Ukraine: UNESCO's response to children's education needs*. Dostopno na news.un.org/en/story/2022/03/1115122. Dostop 4. marca 2022.

Include-EU

Izobraževanje

The project is funded by the Asylum, Migration and Integration Fund of the European Union

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat
i Feminismes

GEMEENTE TILBURG

REGION OF CRETE
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

anci
toscana

www.includeu.eu

Αυτό το έργο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.